

EBÛ HAFS EL-HADDÂD (5)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîhi alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbağî li- celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn... Tâci ruûsîne, ve tabîbi kulubinâ ve kurreti uyüninâ muhammedeni'l-mustafâ... Ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd!..

Aziz ve sevgili ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi, ihsanâtı, ikramâtı dünyada, ahirette üzerinize olsun...

Tasavvuf sahasının büyük alimlerinden Ebû Abdurrahman es- Sülemî'nin, *Tabakâtü's-Süfiyye* isimli kıymetli, meşhur kaynak eserini okumağa devam ediyoruz

Es-Sülemî 412 hicrî yılında vefat etmiş, çok büyük bir alim... Bu eseri Türkçe'ye tercüme edilmemiş. Mısır'da yapılmış olan baskısı fevkalâde kıymetli bir baskı... Çok güzel dipnotlarıyla kıymetlendirilmiş, değerlendirilmiş, güzel bilgilerle takviye edilmiş bir baskı. Bu kitabı okuyoruz.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Bu kitabın içinde eski devrin, ilk devirlerin su katılmamış, sâfî, temiz tasavvuf büyüklerinin hayatları var. Müellif başında söylüyor: En kıymetli insanlar Peygamber Efendimiz'den sonra, onun ashabıdır, tabiidir. Onlarla ilgili bir eser yazmış, o elimizde yok... Ondan sonraki devrede kimler yaşamışsa, bir ikinci kitap olarak bu eseri yazmış. Keşke ötekisi de elimize geçse, herhalde çok faydalı olurdu.

Ama ona benzer bilgileri ihtivâ eden, sahabe-i kiramı anlatan çok büyük eserler de var. En önemlilerinden birisi, Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin *Hilyetü'l-Evliyâ* isimli eseridir ki, *muhteşem bir* eserdir, muazzam bir eserdir, çok büyük bir eserdir. Hacmi de büyüktür, değeri de çok büyüktür.

İnşaallah bu biterse, ona da başlarız. O daha çok zahmet isteyen bir eser... Yâni, onu burada okumakla bitiremeyiz. Benim elli sayfayı okuyup, size iki sayfa halinde özetlemem gerekir.

Büyük bir çalışma olur, güzel olur tabii... İnşaallah ona da sıra da gelir.

Şimdi bu eserin içinde 121. sayfasına gelmişiz ve Ebû Hafs-ı Haddâd en-Neysâbûrî Hazretleri'ni okuyoruz. Bunlar dev şahsiyetler, muazzam şahsiyetler. Tasavvufu bunlar temellendirmiş, bunlar yaşamış, bunların menkabeleri bize kadar geliyor. Biz bunlardan çok şeyler öğreniyoruz. Bunlar muhakkik insanlar; mukallid insanlar değil... Meseleleri çok iyi bilen, yaşayan ve dinî ilimleri de çok güzel hazmetmiş insanlar.

O bakımdan, bunların bir sözü, bir işareti bize yetiyor ve sözlerinin çok büyük değeri var. Çünkü derin bir hayat tecrübesine, kendi özel hayatlarındaki, mânevî, derûnî hayatlarındaki mânevî tecrübelerine dayanıyor.

Onun için, bu sıradan bir eser değil, sözleri de ağırlıklı sözler, önemli sözler, kanun maddeleri gibi kıymetli sözler. Burada 121. sayfada 27. paragrafa gelmiştik. Biraz uzun olduğu için orada kesmiştik. Şimdi onu okuyacağız ve devam edebildiğimiz kadar edeceğiz.

Bir saat kadar yapacağız dersimizi... Saat şimdi dokuzu on altı geçiyor, onu çeyrek geçe inşaallah keseriz. Bu kadarlık, bir saat yetiyor.

Bu kitabın bahislerini okumağa geçmeden önce, evvelâ Peygamber SAS Efendimiz'in ruhuna bizlerden bir hediye olsun diye, sonra onun mübarek âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının, evzâcının, evlâdının, zürriyyetinin, sâdât ve meşâyih turuk-u aliyyemizin, Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan Hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar güzerân eylemiş olan cümle evliyaullah, mürşid-i kâmil büyüklerimizin, pirlarımızın ruhları için;

Bu kitapta ismi geçen şahısların, bu kitabı yazan Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin ruhu için; uzaktan yakından bu güzel kitabın okunmasını takibe gelen, siz değerli kadirşinas kardeşlerimin ahirete göçmüş bütün sevdiklerinin, yakınlarının, geçmişlerinin ruhları için;

Bu beldelerde, bu diyarlarda yaşamış, gelmiş geçmiş olan enbiyâullah, evliyâullah ve sâlihlerin, bu beldeleri fetheden Fâtih

Sultan Muhammed Han ve sair şehirleri fethetmiş olan fâtihterin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhları için;

Cümle hayır hasenât sahiplerinin ruhları için ve şu caminin yapılmasına az çok bağış, katkısı, emeği, hizmeti geçmiş olanların, içinde vazife görenlerin kendilerinin ve geçmişlerinin ruhları için; bizim de dünya ve ahiret saadet ve selâmetine ermemiz için bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerîf okuyalım, o büyüklerimize, saydıklarımıza hediye edelim, öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Dervişliğin Esasları

قَالَ وَسُئِلَ عَنْ أَحْكَامِ الْفَقْرِ وَأَدَابِهَا عَلَى الْفُقَرَاءِ
فَقَالَ حِفْظُ حُرْمَاتِ الْمَشَايخِ وَحُسْنُ الْعِشْرَةِ مَعَ
الْإِخْوَانِ وَالنَّصِيحَةُ لِلْأَصَاغِرِ وَتَرْكُ الْخُصُومَاتِ
فِي الْأَرْزَاقِ وَمُلَازِمَةُ الْإِيثَارِ وَمُجَانِبَةُ الْإِدِّخَارِ
وَتَرْكُ صُحْبَةِ مَنْ لَيْسَ مِنْ طَبَقَتِهِمْ وَالْمُعَاوَنَةُ
فِي أُمُورِ الدِّينِ وَالدُّنْيَا

TS. 121/27 (Kàle) Ravi dedi ki, *(ve süile an ahkâmi'l-fakr)* soruldu kendisine. Kime? Ebû Hafs-ı Haddâd en-Neysâbûrî Hazretleri'ne, yani bahis konusu şahsiyete... Terceme-i hali ve sözleri yazılan bölümün hayatına dair olduğu şahsa soruldu. *(An ahkâmi'l-fakr)* “Fakrın hükümleri nelerdir?” diye soruldu. “Fakirliğin esasları, şartları nelerdir?” demek istiyor.

Buradaki fakirlik, bizim anladığımız mânâdaki fakirlik değil. Buradaki fakirlik, dervişlik demek... Derviş de zaten kapı kapı dolaşan fakir demek. Mutasavvıflar kendilerine derviş adını vermişler, fakir adını vermişler, fukara demişler. Şeyh efendiler de kendilerine hâdimü'l-fukarâ' demiş. Yâni, “Sen kimsin be adam?” dedikleri zaman; “Ben efkaru'l-fukarâyım!” demişler. Bazen böyle demişler. Efkar, en muhtaç demek. Efkaru'l-fukarâ, yâni “Muhtaçların en muhtacı, fakirlerin en fakiri ve (hâdimü'l-fukarâ) fukaraya hizmet eden kimseyim!” demişler. Yâni tekke var, fukarâ yâni dervişler orada toplanmış. Bu da, ben o topluluğun hizmetçisiyim, hizmetlisiyim diyor. Mütevazı insanlar, büyük insanlar tabii.

(Ve süile an ahkâmi'l-fakr) Bizim bugünkü sözlerimizle tam yerine oturarak tercüme etmemiz gerekirse, ne demek bu? “Tasavvufun esasları nelerdir hocam?” diye sormuşlar demek. “Tasavvuf ne demek, tasavvufun esasları nelerdir?” diye sormuşlar. Ama kendi özel terminolojisi içinde, tabirleri içinde diyor ki: “Fakrın ahkâmından kendisine soru soruldu.” Böyle tercüme edersek halk anlamaz.

Çünkü fakrın ne mânâyâ geldiğinde aklı kayar. Fakr deyince, fakirlik deyince bugünkü mânâsını anlar. Tasavvufun esasları nelerdir diye soruyorlar. Dervişliğin ahkâmı, esasları nelerdir diye soruyorlar. Ahkâmü'l- fakr, fakrın hükümlerini, ahkâmını, şartlarını sormuşlar. Başka ne sormuşlar?

(*Ve âdâbihâ ale'l-fukarâ'*) *Ve dervişlerin boyunlarına borç olan âdâbı nedir bu tasavvufun? Dervişim diyen insanın nasıl olması gerekir? Çok önemli sorular. Onun için, geçen hafta dersin sonunda, buraya girmeyelim dedik, bu haftaya bıraktık.*

“—Tasavvufun ahkâmı nedir, şartları, esasları nelerdir ve dervişlere düşen vazifeler nelerdir? Nasıl olmaları lâzım, nasıl bir âdâba sahip olmaları, nasıl bir ahlâka sahip olmaları lâzım?” diye sordular bu zât-ı muhtereme.

(*Fekâle*) Saymış şimdi, üç-beş tane cümle sıralamış: (*Hıfzu hurumâti'l-meşâyih, ve hüsnü'l-işreti mea'l-ihvân, ve'n-nasîhatü li'l-esâgir, ve terkü'l-husûmâti fi'l-erzâk, ve mülâzemetü'l-îsâr, ve mucânebetü'l-iddihâr, ve terkü suhbeti men leyse min tabakâtihim, ve'l-muâvenetü fî umûri'd-dîni ve'd-dünyâ.*)

Bunları saymış. Arapça bilenler biraz sözün önu sonu nedir bilsinler diye, Arapçasını okudum. Hem de banda girmiş oluyor metin böylece... Şimdi açıklamağa çalışalım! Çünkü gerek Kur'an-ı Kerim'in, gerek hadis-i şeriflerin, gerek böyle eski, önemli metinlerin tercümelerinde kelimeler, mümkündür ki hâlâ bugün de

kullanılan kelimeler olabilirler; ama bugün mânâsı başkadır, o zamanki mânâsı başkadır, Kur'an-ı Kerim'deki mânâsı başkadır, bugün bizim kullandığımız mânâsı başkadır. Onun için dikkatli tercüme etmek lâzım!

Şimdi saymış ne olduğunu, bu soruların cevaplarını. Yâni, “Dervişliğin esası, tasavvufun esasları nelerdir? Dervişlerin nasıl bir ahlâka sahip olması lâzım? Hayatta nasıl bir tarzda düşünüp yaşamaları lâzım?” diye sormuşlar. Şunları sıralamış:

1. Şeyhlere Hürmet Etmek

حِفْظُ حُرْمَاتِ الْمَشَايخِ

(Hıfzu hurumâti'l-meşâyih) “Şeyhlerin hürmetlerini korumak ve onlara riâyet etmek.” Yâni, bir kere yolun büyüklerine saygıları tam olacak.

Burada kimler eleniyor?

“—Eski ulemâ şaşırılmış, yanılmış, benim bugünkü kanaatime göre bu böyledir efendim, asarım efendim, keserim efendim...” deyip ahkâm kesenler, üretenler; gazetelerde, televizyonlarda, radyolarda eskileri küçük görenler, bu elemeye gidiyorlar.

Eskiye hürmet yok, eskiyi tanımak yok, eskilerin büyüklüğünü anlayabilmiş değiller, tenkid ediyorlar:

“—Ebû Hanife kimmiş efendim, nihayet benim gibi bir beşermiş. Ben de onun gibi bir hüküm çıkartırım, ictihad ederim. İmâm Maturîdî kimmiş efendim, bana kalırsa Mutezile daha doğru söylemiş...”

Yâhu sen anlayacak durumda değilsin bu meseleleri. Onların kitaplarını bile anlayamazsın sen doğru düzgün... Onların o meselelerine girmek senin ne haddine!.. Yok efendim işte Hanefîler bu konuda şey yapmışlar da, Şafiîler de yanılmışlar da... Yâ sen kimlerin aleyhinde konuştuğunu biliyor musun?.. Yapma, etme, tehlikeye atıyorsun kendini!.. Ayaklarının tozu olamayacağı kimseleri, sözlerinin mânâsının derinliğini kavrayamayacağı kimseleri, yazdıkları eserlerin binde birini yazamayacağı büyük alimleri tenkid ediyorsun sen...

Böyle bir şey var. Bu devirde bir efelik var:

“—Doktora yaptım ben bu konuda...” diyor.

E yap... Doktora yaptıysan, dört sene çalışmışsın. Bunlar kırk sene çalışmış.

“—Ben bu konunun profesörüyüm!” diyor.

Profesörüsün ama lise üzerine aşılama bir profesörlük... O kadar işte!

Profesörlük de yetmez! Onların devrinin ortamı, çevresi, yâni beldenin şartları şimdiki gibi değil. O zaman sabah akşam gezilen, tozulan, gidilen, gelinen yerde insan ilim öğrenirdi. Büyüklerin sözlerinden, sohbetinden...

“—Haa, falanca alim şöyle buyurdu, filanca zât şöyle dedi... Şöyle bir konu münakaşa edildi de, beldenin en büyük alimi şu kararı verdi.”

Yâni çevre, insanı beslerdi. Şimdi böyle bir çevre yok. Şimdi çevremiz açıklık, saçıklık, keyif, zevk, safâ...

Bugün şöyle gazeteleri bir karıştırıyorum dedim, keşke karıştırmaz olaydım. Bizim Akra'nın basın özetleri çok güzel. Ne resim var, ne de müstehcenlik var. Bir sayfa içinde bütün gazetelerin sıkılmış, suları çıkartılmış özeti veriliyor, kâfi.

Falanca artist diyor ki... Nikâhlı değil kepaze, alçak, nikâhsız dostuyla... Aman neler anlatıyor, neler söylüyor... İsteddiği yerde şöyle yaparmış, böyle yaparmış filan... Ne kadar büyük çirkinlikler yâni.

Bugünkü çevremiz, yâni bizim etrafımız İslâm'ı törpüleyen, imanı böyle sağından solundan koparıp, parça parça insanın gönlünden söküp azaltmağa yönelik bir ortam... O zamanın ortamı, çevresi, muhiti; o zamanın insanları, insanın imanını kuvvetlendiren, hatasından döndürten; sözü, sohbeti, hali, hareketi, sükûtu, konuşması insanın ilmini, irfânını arttıracak malzeme veren kimseler... Büyük insanlar her şeyiyle.

Şimdi burada birinci cümlede, birçok kimse gidiyor, eleniyor yâni. Derviş olamazsın sen... Neden? Daha birinci barajı aşamadın. Neden? Ne diyor: (*Hıfzu hurumâti'l-meşâyih*) “Bu yolun büyüklerinin, ulu kişilerin hürmetini korumak lâzım, hürmetine riâyet etmek lâzım!..”

“—Mevlânâ kimmiş yâhu?..”

Mevlânâ, Mevlevî Tarikatı'nın pîri, büyük zât.

“—E Abdülkadir-i Geylânî kimmiş yâni?.. Bahâeddin Nakşibend kim oluyormuş?” vs.

Yâni, adam böyle yerlerde dolaşmıyor; havalarda, o kadar yükseklerde, fezâlarda dolaşıyor, ayağı yere basmıyor. Kimseyi de beğenmiyor, tenkid ediyor.

Hani Ziyâ Paşa'nın bir beyti var, diyor ki:

*Onlar ki verirler âleme lafla nizâmât,
Bin türlü tseyyüb bulunur hânelerinde.*

“O insanlar ki âleme lafla ahkâm kesip, nizam vermeğe kalkışırlar, evlerinde bin bir türlü bozukluk vardır.”

Yâhu sen adamsan, düzen sağlayıcı bir adamsan, şu evine bir düzen sağla da, görelim!.. Kendine bir çeki düzen ver de, görelim!.. Cihanı düzene sokmak için, evvelâ insanın kafasında düzen olması lâzım; evinde, gönlünde düzen olması lâzım; kendi çevresinde düzen olması lâzım!.. Bu bir.

Bu gerekli mi? Gerekli... Neye göre gerekli? Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri buyuruyor ki:

“—Bizim büyüklerimize hürmet etmeyen, yâni toplumumuzun yaşlı başlı büyüklerine hürmet etmeyen, küçüklerimize merhamet etmeyen, şefkat göstermeyen, bizden değildir.”

Siliyor Peygamber Efendimiz. E Peygamber Efendimiz'in defterden sildiği insandan ne hayır gelir? Peygamber Efendimiz'den feyzi alacak. Peygamber Efendimiz defterden silerse bir insanı, ondan bir hayır gelir mi?.. Mümkün mü?.. Peygamber Efendimiz'in hoşnutsuzluğuna, rızasızlığına rağmen bir insanın tasavvuf yolunda, mâneviyat yolunda bir zerre bir şey kazanması, bir kademe ilerlemesi mümkün mü? Mümkün değil! Büyüklere hürmet edecek, küçükleri sevecek, şefkat gösterecek.

Tabii burada meşâyih sözü, iki mânâyaya gelebilir:

Bir: Bu tarikatin şeyhleri, büyükleri demek, tasavvufun büyükleri demek. Buradan ilk anlaşılan mânâ budur. Elbette bu yolun tecrübeli üstadlarına hürmet etmesi lâzım! Bir doktor, Tıp Fakültesi'ne girmiş bir öğrenci, elbette profesörlere saygı gösterecek, sevgi gösterecek. Eser yazan, dünyaca meşhur olan, madalya kazanmış büyük üstaplara bakacak; onların eserlerini okuyacak, makalelerinden istifade edecek. Tıp mecmualarını, batıdan gelen yayınları filan karıştıracak, batıyı doğuyu bilecek. Onun gibi bir şey bu... Şart. Hem akıl yoluyla şart olduğunu anlıyoruz, hem din yoluyla şart olduğunu anlıyoruz.

İkinci mânâsı da, yaşlı başlı insanlar demek. O da var. İnsan, yaşından dolayı da bir kıymet ve hürmet kazanıyor İslâm'da. Kırk yaşına gelince, Allah ona inâbet nasib ediyor. Elli yaşına gelince, birtakım daha büyük mükâfatlarla taltif ediyor. Altmışa gelince, daha güzel oluyor, yetmiş

gelince daha güzel oluyor, seksene gelince daha güzel oluyor... Doksanı geçtikten sonra; “Ben bu kulumu hesaba çekip de terletmem, serbesttir.” diye Allah-u Teâlâ Hazretleri o kadar büyük mükâfatlar veriyor. Yaşından dolayı insanın itibarı var, önemi var. Onun için o da doğru, o da doğru... Yaşlılık bakımından hürmet de doğru; ama yol büyüklüğü, ilim irfan büyüklüğü bakımından yücelik de önemli...

Bu hususta sahabeden bir zâtın zarif bir sözünü hatırlarım ve çok beğenirim. Allah şefaatine erdirsin... Aşağı yukarı Peygamber Efendimiz’in emsali imiş, yaşıtıymış. Birisi soruyor, Peygamber Efendimiz’e ait bilgi kazanmak için: “—Nasıl, siz Peygamber Efendimiz’in doğduğu zamanlarda doğmuşsunuz galiba, o mu büyük, siz mi büyüksünüz, yaşıınız nasıl?” diye soruyor sahabeden bir zâta.

Onun cevabı çok kesin, çok güzel! Diyor ki:

“—Peygamber Efendimiz benden büyük, ama ben ondan birkaç yaş yaşlıyım.” diyor. “Peygamber Efendimiz benden büyük, şek şüphe yok; ama ben ondan biraz daha yaşlıyım.” Evet, böyle olabilir.

Hâlid-i Bağdâdî Efendimiz otuz küsür yaşında şeyh oldu; altmış yetmiş yaşındaki kimseler tabii onun etrafında, emrinde oldular. Bu bir mânevî şeydir, olabilir. Yâni yaşı küçük olur ama, mânevî mertebesi, irfânı yüksek olabilir.

Her ikisine de riâyet edeceğiz biz. Bize düşen, bu büyüğümüzün bu güzel sözünden çıkartacağımız mânâ:

Biz de bizden yaşça büyük olanlara hürmet edeceğiz; bir... Ama derviş isek, tasavvufu seviyorsak, maneviyât yolunun, ilim irfan yolunun aşıklısı isek; bu yolun büyüklerine saygı göstereceğiz, bağlılık göstereceğiz. O büyükleri seveceğiz ki, onların feyizleri bize gelsin. Tasavvufta feyz almanın önemli şartlarından biri, onlara muhabbet etmektir; bu bir.

2. İhvân İle Güzel Geçinmek

وَحُسْنُ الْعِشْرَةِ مَعَ الْأَخْوَانِ

(*Ve hüsnü'l-işreti mea'l-ihvân*) “Derviş kardeşler ile –ki biz onlara ihvân diyoruz, burada da aynı kelime kullanılmış– ihvan ile güzel geçimde bulunmak.” Yâni şeyhlere hürmet edecek, emsâli ihvân ile geçimi güzel olacak. Kavga yok, gürültü yok, küçümseme yok, üzme yok vs. yok.

Bundan da birçok kimse kaybediyor. Yâni, şeyh efendinin karşısında el pençe durmakla, divan durmakla beraber, ihvân kendi arasında birbirlerine ihvan olmalarının gerektirdiği sevgiyi, bağlılığı göstermezlerse, o da olmuyor. Saymıyor, sevmiyor, aldırılmıyor, dinlemiyor... Olmaz. Sevecek, sayacak ve onlarla tatlı, hoş, âdâba uygun bir tarzda yaşamını, muamelesini sürdürecektir. Hüsnü'l-işre, yâni muaşeretin, tasavvuf, tarikat muaşeretinin âdâbına riâyet edecek.

Âdâb-ı muâşeret-i tasavvufa riâyet edecek, ihvân ile münasebetleri de hoş olacak. Hepsi kendisini sevecekler, kendisinden incinmeyecekler.

3. Küçüklere İyi Muamele

وَالنَّصِيحَةُ لِلْأَصَاغِرِ

(*Ve'n-nasîhatü li'l-esàgir*) *Esàgir*, *asgar* kelimesinin çoğuludur. “Kendisinden yaşça küçük olanlara da nasihat halinde olacak.”

Şimdi tabii, *nasihat sözünü de mutlaka açıklamamız* gerekiyor. Nasihat deyince biz bugün ne anlıyoruz? Karşısına birisini alıp da, “Otur evladım, dinle beni! Bak şöyle yapıyorsun, yanlışdır.” filan demek, öğüt vermek mânâsına anlıyoruz biz, nasihat sözünden bizim bugün anladığımız o.

Halbuki hadis-i şeriflerde ve muhtemelen buradaki cümlede nasihat bu mânâyâ değildir. *Nasihat; samimi, açık kalpli muamele etmek demektir. Açık kalpli olmak, içten olmak demektir.*

Onun için Peygamber Efendimiz sahih bir hadis-i şeriflerinde buyurdular ki:¹

الدِّينُ النَّصِيحَةُ قَالُوا لِمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لِلَّهِ
وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ

حم.م.د.ن. وأبو عوانة، وابن خزيمة، حب. و البغوى، و الباوردى، وابن قانع، قط. فى الأفراد
(عن ابى هريرة؛ حم. طب. عن ابن عباس؛ كر. عن ثوبان؛ م. و ابو نعيم عن تميم الدارى

¹ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.74, no:55; *Ebû Dâvud*, Sünen, c.II, s.704, no:4944; *Neseî*, Sünen, c.VII, s.156, no:4197; *Ahmed ibn-i Hanbel*, *Müsned*, c.IV, s.102, no:16982; *İbn-i Hibbân*, *Sahîh*, c.X, s.435, no:4574; *İmam Şâfiî*, *Müsned*, c.I, s.233, no:1152;

RE. 97/11 (*Ed-dînü en-nasîhatü*) “Din tamamen açık kalplilikten ibarettir.” Yâni nasihatten ibarettir. Kime karşı açık kalplilik?.. (*Kâlû: Li-men yâ rasûla'llâh?*) “Kime karşı açık kalpli olacak müslüman?.. (*Kâle: Lillâhi*) Allah’a karşı, (*ve li-rasûlihi*) Rasûlüllah’a karşı, (*ve li-kitâbihî*) Allah’ın kitabı Kur’an’a karşı...”

Haa, bu sıralamadan anlıyoruz ki, nasihat demek, samîmiyet demek. Allah’a nasihat edemez kul, peygambere nasihat edemez kul, Kur’an’a nasihat edemez.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.II, s.52, no:1260; *Ebû Ya’lâ*, *Müsned*, c.XIII, s.79, no:7164; *Beyhakî*, *Şuabü’l-İman*, c.IV, s.323, no:5265; *Beyhakî*, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.VIII, s.163, no:16433; *Neseî*, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.432, no:7820; *Hamîdî*, *Müsned*, c.II, s.369, no:837; *İbnü’l-Ca’d*, *Müsned*, c.I, s.392, no:2681; *Kudâî*, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.44, no:17; *Hatîb-i Bağdâdî*, *Târih-i Bağdad*, c.XIV, s.207, no:7495; *İbn-i Asâkir*, *Târih-i Dimaşk*, c.XI, s.53, no:2706; *Deylemî*, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.II, s.226, no:3095; *Temîm ed-Dârî RA’dan*.

Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.324, no:1926; *Neseî*, *Sünen*, c.VII, s.157, no:4199; *Ahmed ibn-i Hanbel*, *Müsned*, c.II, s.297, no:7941; *Taberânî*, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.IV, s.122, no:3769; *Neseî*, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.433, no:7822; *Ebû Nuaym*, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.VI, s.242; *Temmâmü’r-Râzî*, *el-Fevâid*, c.II, s.107, no:1271; *İbn-i Hibbân*, *Tabakâtü’l-Muhaddisîn*, c.III, s.383; *Mizzî*, *Tehzîbü’l-Kemâl*, c.I, s.346; *Dâra Kutnî*, *İlel*, c.X, s.115, no:1905; *Ebû Hüreyre RA’dan*.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.351, no:3281; *Taberânî*, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.XI, s.108, no:11198; *Ebû Ya’lâ*, *Müsned*, c.IV, s.259, no:2372; *Taberânî*, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.74, no:92; *Abdullah ibn-i Abbas RA’dan*.

Dârimî, *Sünen*, c.II, s.402, no:2754; *Kudâî*, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.45, no:19; *Temmâmü’r-Râzî*, *el-Fevâid*, c.II, s.67, no:1161; *İbn-i Adiy*, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.II, s.412, no:531; *Abdullah ibn-i Ömer RA’dan*.

Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.IV, s.133, no:2923; *İbn-i Asâkir*, *Târih-i Dimaşk*, c.IX, s.307; *Sevbân RA’dan*.

Mecmaü’z-Zevâid, c.I, s.263, no:290, 293; *Kenzü’l-Ummâl*, c.III, s.740, no:7197, 7201, 8774, 8776; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.263, no:699 ve c.II, s.305, no:1324;

Câmiu’l-Ehâdîs, c.XXXIX, s.230, no.42406; ;RE. 97/11.

Yâni onu sevecek, candan bağılı olacak, açık kalpli, temiz yürekli, iyi duygularla meşbû olacak demek yâni.

Onun için, buradaki mânâsı da odur. (*Ve'n-nasîhatü li'l-esâgir*) “Kendinden küçükleri sevecek ve onların iyiliğini isteyecek, onlara karşı tatlı olacak.” demek.

Büyükleri saymak, küçüklere karşı böyle şefkatli olmak; ihvân ile, yaşıtılarla iyi bir geçim ve âdâb-ı muâşerete riâyet etmek; üç...

4. Rızık Konusunda Çekişmeyi Terk

وَتَرَكَ الْخُصُومَاتِ فِي الْأَرْزَاقِ

(*Ve terkü'l-husûmâti fi'l-erzâk*) “Rızıklar konusunda çekişmeyi terk etmek.”

İnsanlar arasındaki kavgaların, gürültülerin çoğu menfaattendir. Menfaati zarara uğradığı zaman insanlar birbirleriyle mücadele ediyorlar, rekabet ediyorlar, kavga ediyorlar. İki köy bazen öküzlerini otlattıkları otlaktan ve tarlalardan dolayı, silah çekip birbirlerine giriyorlar. İki komşu, bir tarlanın hududundan dolayı birbirlerine tabanca çekiyorlar. İki kardeş, mirasın taksiminden dolayı birbirlerine düşman oluyorlar. İki komşu, iki paralık dünya menfaati için birbirlerine küsüyorlar. İki dükkân komşusu, müşteri vs. meselesinden dolayı alt alta, üst üste kavga ediyorlar. Nedir yâni hepsi? Dünyalık, geçim, rızık, kazanç konusunda bir ihtilaf, husumet.

Derviş nasıl olacak? Böyle maddi meselelerinden, kazanç meselelerinden doğabilecek ihtilaflara girmeyecek. (*Terkü'l-husûmâti fi'l-erzâk*) *Rızıklar hususundaki çekişme, çatışma ve düşmanlıkları terk edecek.*

“—Tamam kardeşim, buyur, mübarek olsun, al, çoğu senin olsun, daha fazlası senin olsun!” diyebilecek.

Demek ki, gözü tok olmak, maddiyat yüzünden onunla bununla kavga etmemek...

5. Îsâra Devam Edecek

وَمُلَازِمَةُ الْإِثَارِ

(*Ve mülâzemetü'l-îsâr*) “Îsâra devam edecek, îsâr prensibini sımsıkı yapışıp tutacak, sürdürecektir.”

Îsârın ne olduğunu söylemiştik geçtiğimiz derslerde. Tabii o derslerde bulunmayan kardeşlerimiz vardır. Îsâr, peltek se ile. Yâni *elif, be, te, se*; îsâr *o se ile, i'si uzun*. Îsâr demek, *kişinin, arkadaşını kendisinden önce düşünmesi demek.*

Arkadaşını tercih etmesi demek... Ortada bir yemek var, bir kap yemek var, bir bardak su var...

[Bir kâğıt getirildi.]

Evet, işte her zamanki derdimiz:

“—Efendim hanımlar kısmına ses gitmiyor.”

Bunu aşamadık biz. 20. Yüzyıl’da, bu elektronik çağda... İşte bu aletler filan sizi hiç aldatmasın, kadınlar kısmına görüntü gitmez, ses gitmez. Bizim derdimiz bu, ses gitmiyor. Biz burada konuşuyoruz, konuşuyoruz, hanımlar da dinlemek üzere gelmişler, hanımlar kısmına ses gitmiyor!

Suikast mıdır, gaflet midir, neyin nesidir bilmiyoruz, her zaman bu kâğıt bize gelir. Yâni, biz bunu yanımızda taşısak da, her vaazda söylesek olur. Kendiliğimizden bilsek, keramet derler yâni. Bu böyle işte maalesef! Bu acı bir durum tabii... Burada videomuz var, mikrofonumuz var, görüntünün gitmesi lâzım, sesin gitmesi lâzım!

Ebû Hafs-ı Haddâd Hazretleri’ne soruldu ki:

“—Tasavvufun esasları nelerdir, dervişe düşen âdâb nelerdir?”

Dedi ki:

(*Hıfzu hurumâti’l-meşâyih*) “Şeyhlere hürmet etmeğe devam etmek, riayet etmek. (*Ve hüsnü’l-işreti mea’l-ihvân*) Tarikat kardeşleriyle, ihvân ile güzel geçinmek. (*Ve’n-nasîhatü li’l-esàgir*)

Daha küçüklere samimî, açık kalpli, iyi niyetli, tatlı olmak; sert olmamak, onları haşlamamak vs... (*Ve terkü’l-husûmâti fi’l-erzâk*) Geçim konusunda öteki insanlarla çekişip çatışmayı terk etmek. (*Ve mülâzemetü’l-îsâr*) İsâra mülazemet etmek, yâni arkadaşını kendisine tercih etmek.”

Bir bardak su var çölde, birisi içecek kurtulacak, ötekisi ölecek.

“—Al kardeşim sen iç, varsın ben öleyim, sen yaşa!”

Bir tabak yemek var, birisi doycak, birisinin doyacağı kadar yemek var, birisi aç kalacak...

“—Al kardeşim sen ye!..”

Veyahut bu böyle olmaz. Denilebilir ki:

“—Hocam, bardağın yarısını birisi içsin, yarısını öteki içsin, yemeğin yarısını birisi yesin, yarısını öbürü yesin...”

Şöyle: Meselâ, gemi kalkıyor, bir kişilik yer var, düşman arkadan kovalıyor Birisi binecek, birisi kalacak mecburen, başka çere yok... O zaman diyor ki:

“—Sen bin, ben kalayım!”

Yâni ölümü tercih ediyor, kardeşini kurtarıyor. Yemiyor, yediriyor. Giymiyor, giydiliyor, fedâkârlık yapıyor. Kardeşine fedakârlık ve kardeşini kendisine tercih etmek.

Bir büyük zât-ı muhteremi, böyle bu işleri çok iyi bilen büyük evliyaullahtan birisini anlatıyorlar: Yola çıkacaklarmış üç-beş arkadaş. Yolda birkaç kişi seyahat ettikleri zaman, birisinin önder olması, başkan olması, yâni dini tabiriyle imam olması esastır. Yolun imamı, namazın imamı değil... Yolun başkanı, seyahatin başkanı, yolun imamı olması esastır, bu bir kaide. Demiş ki:

“—Biriniz başkan olun! Yâni biriniz imam olsun.” demiş o şeyh efendi.

Büyük zât, pîr-i fânî, yaşlı zât. Gençlerle bir yere ziyarete gidecekler, kendisinden daha genç, daha küçük birileriyle... Demiş ki:

“—Biriniz imam olsun, yolun, seferin önderi, imamı, başkanı olsun!..”

“—Aman efendim, estağfirullah! Zât-ı âliniz varken bize başkanlık mı düşer, siz başkan olun.”

“—Yok, siz başkan olun!”

“—Yok efendim, olmaz efendim, siz olun...”

“—Pekâlâ!” demiş.

Başkana da itaat etmek lâzım. Yâni imama muhalefet olmaz. Bizi öne geçiriyorsunuz, namazı kıldırıyorsunuz, ondan sonra sözümüzü dinlememek olmaz. Başkansasak başkanlığımızı dinleyeceksiniz. Madem o makamı tercih ettiniz, itaat edeceksiniz.

O da demiş ki:

“—Tamam, pekâlâ.”

Yola çıkmışlar, uzun maceralar olmuş da... Meselâ yağmur yağıyor, müthiş bir yağmur yağıyor... Kendisi demiş ki... Çölün kenarında sığınacak bir yer bulmuşlar. Bir kaya şöyle biraz eğri, hepsini tıkmış yağmurun gelmediği yere. Kendisi açıkta kalmış. Herkes sığıyor, kendisi açıkta kalmış.

“—Aman efendim, siz böyle buyurun!” demişler.

“—Yok, siz girin!” demiş, “Geçin bakayım oraya!”

“–Olmaz efendim!”

“–Sözümü dinleyin, geçin!”

Başkan ya, “Geçin bakayım oraya!” demiş. Sırılsıklam kendisi ıslanmış ama ötekileri ıslatmamış, orada gölgelendirmiş. Buna benzer birçok olay geçmiş. O zaman anlamışlar:

“–Demek ki imamlık, başkanlık hizmet makamıymış, safâ makamı değilmiş. Keşke biz başkan olsaymışız da, o efendiyi rahat ettirseymişiz. Ona başkanlığı verdik, o bizi rahat ettirdi, meşakkati kendisi çekti.” diye, o zaman anlamışlar.

Îsâr, işte bu. Yâni, bu olayda görüldüğü gibi arkadaşını tercih etmek.

Tasavvuf büyüklerinin hali budur. Yemezler, yedirirler. Giymezler, giydirirler. Dertlerini söylemezler, bir de senin işin görülsün diye her türlü fedâkârlığı yaparlar, gık demezler, anlatmazlar bile şeyi.

İki kişiden birisi hacca gidecek;

“–Buyur, sen git!” derler.

E paraları yetmiyor; parayı ona verir;

“–Al, benim param da seninkine katılsın, sen git!” derler. Uygulamaları böyle. Yâni îsâr denilen olay bu.

Kur’an-ı Kerim’de geçiyor îsâr kelimesi... Sahabe-i kirâm hakkında bu kelime geçmiş, kullanılmış:

وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

(الحشر: ٩)

(*Ve yü'sirûne alâ enfüsihim ve lev kâne bihim hasàsah*) Yü'sirûne kelimesi îsâr'dan geliyor. Yâni, “O sahabe-i kirâm, o mübarek insanlar arkadaşlarını tercih ederlerdi kendilerine; kendilerinin muazzam bir ihtiyacı olsa bile...” (Haşr, 59/9)

İmâm Gazâlî anlatıyor İhyâ'sında: Bir çoluk çocuk sahibi kâmil zât-ı muhtereme birisi bir kurban başı göndermiş. Günlerce açmış çoluk çocuğu, evde bir şey yok, yiyecek içecek yok, perişan aile... Çocuklar ağlaşıyorlar. Tabii kurban başını hazırlayacaklar, pişirecekler, ütülecekler, kızartacaklar filan... Yiyecek işte çoluk çocuk. Göndermiş, buyurun, pişirin, çoluk çocuk yesin. Şimdi o, bu hediyeyi alınca, pişirmeye koyulmamış. Demiş ki:

“—Falanca arkadaşım var, o benden daha fazla zamandan beri aç!”

Ona göndermiş. Kendisi fakir ama arkadaşına göndermiş. Bu nedir? Îsârdır. Kendisinin ihtiyacı olduğu halde, ona gönderdi.

O ikinci şahıs da almış. Birincisi üç günden beri açsa, bunlar beş günden beri aç... O da almış, pişirse yese açlıkları gidecek.

“—Kim var başka daha muhtaç?”

“—Falanca arkadaşımız var!”

Ona göndermiş kelleyi... Üçüncü şahıs dördüncü şahsa, dördüncü şahıs beşinci şahsa, kendisine

tercih ederek göndermiş. Altıncı şahıs –Allah’ın hikmetine bakın ki– o da almış kelleyi;

“–Evet ben şu kadar gündür açım ama filanca kardeşimizin durumu daha perişan... Ben tek başıma açım, onun çoluk çocuğu var, ailesi, hepsi birden aç... Haydi ona göndereyim!” demiş, yedinci şahsa göndermiş.

Ama yedinci şahıs kim? Birinci şahıs, ilk verilen kimse... Yâni dönmüş dolaşmış, tekrar birinci şahsa gelmiş. İşte bu îsâr.

(Ve mülâzemetü’l-îsâr) Derviş îsâra mülâzemet edecek. Mülâzemet demek, yapışmak demek. Mülâzemet, yapışmak demek, sımsıkı yapışmak, sarılmak demek. Sımsıkı sarılacak îsâra... Yâni arada sırada yapmak değil, bu prensibin sevaplı olduğunu bildiği için devamlı böyle yapacak. Yemeyecek, yedirecek, giymeyecek giydirecek, arkadaşının ihtiyacını öyle alacak, arkadaşını kendi nefesine tercih edecek.

6. Erzak Depolamaktan Sakınmak

وَمُجَانَبَةُ الْإِدِّحَارِ

(Ve mücânebetü’l-iddihâr) Mücânebe, sakınmak demek, yanaşmamak demek. İddihâr da erzak depolamak demek. Yâni rızık biriktirmeğe, mutfaklarda, kilerlerde, çuvallarda rızık depo etmekten, saklamaktan, evinde yiyecek saklamaktan şiddetle sakınmak. Mücânebet edecek, “Aman, yapmam öyle şey!” diyecek, yapmayacak.

Bu bize çok garip geliyor. Çünkü hepimizin mutfakları vardır, merdiven altları vardır, kilerler vardır, depolar vardır, çuvallar vardır, tenekeler vardır. En fakirimizin evinde bile bir orduyu besleyecek bir şeyler vardır gene. Bizim beğenmediğimiz küçümsediğimiz bir şeyler gene vardır mutlaka. Biz alışmışızdır buna, bize garip gelir.

Ama o devirde yok böyle bir şey. Yâni;

يَوْمٌ جَدِيدٌ رِزْقٌ جَدِيدٌ

(*Yevmün cedîd, rızkun cedîd*) “Yeni gün, yeni rızk.” diyorlar.

Allah verir, yaygın bir yoksulluk var, üretim az.

Şimdi traktörlerin filan faydası çok büyük... Teknolojinin tarıma girmesi, kamyonların gelmesi, yolların yapılması çok önemli. Yâni, bir kişinin gücüyle yapamayacağı yerler sürülüyor, büyük mahsuller alınıyor, büyük nakliyeler yapılıyor.

Biz eskiden köyde buğdayımızı öğütmek için kaç köy öteye, günlerce sıra beklemek üzere giderdik. Değirmende öğütülecek de buğdayımız un olacak, gelecek diye beklerdik. Yâni bu işler kolay değildi eskiden... Bizim Ege Bölgesi zeytin memleketiydi, orası portakalı bilmezdi. Kars mıntıkası zeytini bilmezdi, Samsun balığı bilirdi de, Antalya'nın sebzesini bilmezdi. Yâni her bölge kendi içinde mahsur, kendi şartlarıyla yetinme durumundaydı.

Şimdi tabii çok büyük nimetler var. Adana'daki karpuzu kamyonlara yüklüyorlar, getiriyorlar, köşe başında satıyorlar. Kütür kütür kesiyorsun, sıcak günde güzel güzel yiyorsun. Zeytin toplanıyor, tâ nerelere kadar götürülüyor. Sebze, domates Antalya'da seralarda yetiştiriliyor, Trabzon'a gidiyor. Trabzon'da çıkan tereyağı kamyonlara yükleniyor, İzmir'e geliyor, İstanbul'a geliyor. Edirne'nin peyniri Konya'ya gidiyor... Bunlar büyük nimetler. Bolluk var. Yâni bu devirde, bu mübarek şahısların yaşadığı eski devirlere göre, muazzam üretim var, muazzam bolluk var; biz bunun farkında değiliz.

Ama o devirlerde çok kıtlık ve zorluk varmış. Bunların yeri geldikçe misalini anlatmıştım. O insanlar, bir hurmayla bir gün geçirirlermiş, günlerce aç dururlarmış, üç gün, beş gün, dört gün, yedi gün yemek yemedikleri olurmuş. Çok sıkıntılar çekerlermiş.

Bundan otuz kırk yıl önce Medine-i Münevvere'de yaşayan yaşlılar, arkadaşların büyükleri, babaları anlatıyorlar:

“—Burada kurtsuz buğday yoktu, kurtsuz un yoktu, ekmekler hep onlardan yapılırdı. Bilirdik böcekli, kurtlu, ama yedik. Başka türlü mümkün değildi, çünkü depolama imkânı yoktu. Gelinceye kadar kurtlanıyordu.

Soğuk su yoktu, mevcut suları ne kadar soğutabilirsek tulumlarda, testilerde, onu içerdik. Geceleyin soğuk, aircondition imkânımız yoktu. Yukarıdan aşağıya bir teneke su boşanırdık, ıslanırdık. Bir teneke

suyun bir miktarıyla da yatağı ıslatırdık. Islak elbiselerimizle yatardık. Onlar kuruyuncaya kadar, yarım saat uyuyabilirdik. Yarım saat sonra, onlar kuruduktan sonra, yine sıcaktan çırpınarak öyle kalkardık.” diyorlar.

Şimdi tabii aircondition var, ulaşım var, üretim var... Yiyoruz, içiyoruz, keyfimize bakıyoruz, bilmiyoruz eskilerin hallerini. Ama eskiler o yoklukta diyorlar ki: Depolamak yok, depolamaktan kaçınmak prensibi var. Yâni nesi varsa... Sen hele ver bakalım senin yanındaki çuvalı, fukaraya dağıt bakalım; herkesin bu akşam bir karnı doysun. Sen bir aylık yiyeceği yanına depo edeceğine, bu akşam kırk kişinin, elli kişinin karnı doysun. E yarın ben ne yapacağım?.. Allah kerim. Yarın yeni bir rızık gelir diyorlardı. Depolamak ayıptı.

Kadının birisi, derviş bir hatun, derviş bir efendiye varmış, istemiş onu nikâhına. Ne diye varmış? İyi bir derviş diye. İyi bir derviş, arif bir kimse diye varmış evine, evlenmişler. Bir de bakmış ki, dolabında yiyecek içecek var:

“—Seni sahtekâr seni! Ben de seni derviş sanıyordum. Sen yemek depo ediyormuşsun evinde...” demiş.

Yâni beğenmemiş. Nasıl olduysa artık sonu... Eskilerin anlayışı böyleydi.

7. Cahillerle Sohbeti Terk Etmek

وَتَرَكُ صُحْبَةَ مَنْ لَيْسَ مِنْ طَبَقَتِهِمْ

(*Ve terkü suhbeti men leyse min tabakatihim*)
“Kendi seviyesinde, tabakasında, irfân mertebesinde olmayan insanlarla sohbeti de terk edecek.”

Bu ne demek?.. Tasavvuftan anlamayan, helâli haramı, Allah’ın rızası yollarını, Allah’ın sevmediği halleri, huyları, işleri bilmeyen, daha geri durumdaki insanların yanında durmayacak. Neden?.. Durdu mu o gafiller, o cahiller bunun feyzini kaçırtırlar. Onun için, daha aşağı insanlarla düşüp kalkmayacak.

Bunu neye benzetebiliriz:

“—Sen namazlı niyazlı bir insansın. Senin kahvede ne işin var?.. Onlar orada sigara içerler, oyun oynarlar, küfrederler, şakalaşırlar... O senin seviyen mi? Yâni, senin oraya gitmen olur mu?.. Sen namaz niyaz ehli bir müslümansın; senin orada ne işin var?” gibi yâni. Veyahut buna benzer misaller düşünebilirsiniz.

Yâni kendi seviyesinde, irfân mertebesinde, seviyesinde olmayan insanlardan kaçınmak, onların sohbeti, ahbaplığından kaçınmak. Kimle ahbaplık edecek?.. Kendi seviyesinde ve kendisinden yüksek insanlarla ahbaplık edecek de tasavvufun inceliklerini öğrenecek. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—Sohbeti senin ilmini, irfânını arttıracak kimselerle sohbet et; cahillerle düşüp kalkma!”

Kur’an-ı Kerim’de de şöyle buyruluyor:

وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

(الأعراف: ۱۱۱)

(*Ve a'rid ani'l-câhilîn*) “Cahillerden yüz çevir, uzaklaş, ayrıl!” (*A'râf*, 7/199) İnsan, cahillerle düşer kalkarsa, olmadık laf söyler, cahil çünkü.

Hatırlıyorum, televizyonda bir program yapıyorlardı Güneydoğu Anadolu’da bu anarşik olaylarla ilgili bir şey. Spiker soru soruyor, o da 18-20 yaşlarında bir delikanlı... Şu olay nasıl oldu, bilmem ne filan diye olayı soruyor. Bir sumturlu küfür söyledi ki, böyle çok, ana-avrat derler yâni, öyle bir sumturlu küfür söyledi, ondan sonra konuyu anlatmağa başladı: “İşte onlar şöyle yaptılar, böyle yaptılar... Yâni ağza alınmayacak, nakledilmeyecek bir söz söyledi, hiç farkında değil, normal bir şey gibi söylüyor.

Peygamber Efendimiz diyor ki:

“Ahir zamanda birtakım kavimler türeyecek, selamlaşmaları birbirlerine lanet etmek olacak.”

“—Merhaba, Allah belânı versin, nasılsın?”

Yâ böyle selâmlaşma mı olur, ahir zamanda böyle şey çıkacak. “—Allah kahretsin, nerelerde kaldın iki gözümün nuru?” Madem iki gözünün nuru da, niye Allah kahretsin diyorsun?

Yâni böyle şeyler olacak diyor.

Bunun gibi olmadık bir laf söyler, cahillik eder vs... Onun için kaliteli insanlarla ahbaplık etmeğe çalışacak derviş, takvâ ehli insanlarla düşüp kalkacak. Veyahut adam der ki:

“—Otur be kardeşim, boş ver yâ! Yak şu sigarayı, iç bir kadeh...”

Yâni seni günahına çekmeye çalışır. Onun için onların yanına yanaşmamak lâzım. Bu çok önemli! Yâni bu prensip fevkalâde önemli bir prensip.

8. Hizmete Koşturmak

وَالْمُعَاوَنَةُ فِي أُمُورِ الدِّينِ وَالدُّنْيَا

(*Ve'l-muàvenetü fî umûri'd-dîni ve'd-dünyâ.*)
“Hem dinî konularda, hem dünyevî konularda yardımlaşmak.” Muazzam bir yardımlaşma gayreti içinde olacak derviş. Başkasının hizmetine koşacak, yardım edecek bir kimse olacak.

İşte geçenlerde de anlattım, muhtelif yerlerde de anlatıyorum, bizim bir amcamız vardı; Allah rahmet eylesin... Böyle eşofman giyip de jimnastik yapacağım, koşacağım filan diyen şahsa:

“—Ulen! Öyle boşuna koşturup duracağına bir fukaranın tarlasını sürüversen, belleyiversen de bir işe yarasa... İşte jimnastikse jimnastik.” demiş.

Ben de oradan, o rahmetlinin o sözünden diyorum ki: Dervişin en güzel jimnastiği nedir? Hizmettir. Çekirge gibi çevik ol bakalım, zıpla, kalk, koş, çalış, çabala, fırt fırt fırt işleri yap... Böyle yaşlıların, büyüklerin hizmetinde ol, sevap kazan! Çünkü hizmette sevap var...

E niye yapıyorsun bunu?.. Spor hocam bu! İşte bizim dindarların sporu. Al bizim sporumuz

bu. Eşofmana lüzum yok. Başka bir şeye, spor sahasına lüzum yok. İhvânın olduğu yerde hizmete koşturmak. Hizmete sarılmak. Su gelecek... Dırrrrt, koş doldur getir. Ekmek yok... Dırrrrt, koş, al, gel. Yâni böyle. İşte spor sana... Hızlı hızlı yaparsın, bekletmezsin, oldu bir spor.

Evet, böyle söylemiş, derviş böyle olacak demiş. Bir daha özetleyelim derviş nasıl olacaktı: Şeyhlerin hürmetine riâyet edecekmiş, büyüklere hürmet, yolun büyüklerine. İhvân ile hoşça geçinecekmiş. Küçüklere sevgi, şefkat gösterecekmiş. Rızık konusunda, maddiyat konusunda kimseyle çekişmeyecekmiş. Kardeşlerini daima kendisine tercih edecekmiş. Yâni, “Senin olsun, ben istemem, ben sabrederim...” diyecekmiş. Îsâr prensibine riâyet edecekmiş. Öyle mal mülk depo etmeyecekmiş. Elindekini verecekmiş, yedirecekmiş, içirecekmiş...

*Dürüş, kazan, ye, yedir,
Bir gönül ele getir.
Bin Kâbe'den yeğrekdir,
Bir gönül imareti...*

Çalış çabala, ye, yedir de, bir gönül al! Birisinin hayır duasını al! Bir gönül yapmak, birisini hoş etmek, gönlünü hoş etmek, duasını almak bin tane Kâbe'yi tamir etmekten daha kıymetlidir diyor Yunus Emre.

O da hadis-i şeriften alınmadır. Peygamber Efendimiz söylemiştir:

“—Ey Kâbe ne kadar güzelsin, ne kadar şerefliyin!” diyor Peygamber Efendimiz bir gün, Kâbe’ye baktığı zaman. “Ne kadar güzelsin, şerefliyin ama, Allah’a yemin ederim ki mü’minin gönlü Allah indinde senden daha hürmetli, daha şerefli dir.” diyor.

Mü’minin gönlü Kâbe’den daha kıymetli. Neden?.. Mü’minin gönlünde Allah var, zikrullah var, irfân var. Onun için kıymet kazanıyor. Yâni içinde Allah sevgisi olan bir gönül, fevkalâde kıymet kazanıyor, Kâbe gibi oluyor.

İşte müslüman böyle bakacak bu şeye... Kalp kırmayacak, gönül yapacak. Kendi tabakasında olmayan insanlarla düşüp kalkmayacak. Öyle seviyesizlerin şeyine düşmeyecek. Her hususta, din ve dünya hususunda yardımcı olacak arkadaşlarına, kardeşlerine. Telefonu açacaksın geceleyin, dırrrrrr... Öbür taraftan, “Kim o?” dediği zaman, tırak kapatacaksın.

Niye böyle yaptın?.. Tam teheccüd namazı vaktidir, arkadaşını uyandırdın. Oldu sana bir yardım... İşte bak onu telefonla aradın, o vakitte uyandırdın, oldu sana bir yardım... Meselâ.

Tabii bu misaller tam şey olmayabilir. İnsan zihnini kullanırsa dini konuda bir kardeşine nasıl yardım edecek, dünyevî bir konuda nasıl yardım edecek arayıp bulabilir.

b. Akıllı İnsan Kimdir?

قَالَ وَسُئِلَ أَبُو حَفْصٍ مِنَ الْعَاقِلِ

فَقَالَ الْمُطَالِبُ نَفْسَهُ بِالْإِخْلَاصِ

TS. 121/28 (Kàle ve süile ebû hafs) Yine Ebû Hafs'a sormuşlar ki ravinin söylediğine göre: (Meni'l-âkil) “Akıllı adam kimdir, nasıldır?” diye sormuşlar. Âkil, akıllı demek. A’sı uzun; âkil. Akıl, o meleke, o melekesi olan kimseye de âkil derler. Diyoruz ki: Bir çocuk âkil bâliğ olduğu zaman... Yâni akıllı başına geldiği zaman, bluğa erdiği zaman. Onun gibi.

“Akıllı kimse kimdir?” diye sordular. (Kàle: El-mutâlibü nefsehû bi'l-ihlâs) “Nefsinin yakasına yapışıp onu ihlâslı hareket etmeğe sevk eden, zorlayan kişidir. İhlâslı hareket etmesini sağlamağa, nefsinin yakasına yapışıp zorlayan insandır. Akıllı insan odur.”

Bu da yine hadis-i şeriften alınmadır. Bu büyüklerin irfanları belli, sağlam kaynaktan... Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:²

الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ
وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ

(ط. حم. ت. ه. حل. ق. ك. عن شداد بن أوس)

² Tirmizî, Sünen, c.IV, s.638, no:2459; Ibn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1423, no:4260; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.IV, s.124, no:17164; Hâkim, Müstedrek, cl, s.125, no:191;

RE. 229/7 (*El-keyyisü men dâne nefsehû ve amile bimâ ba'de'l- mevt*) “Akıllı insan o kimsedir ki, nefesine sahip olur, hakim olur...” Burada da yakasını tutar diyor. “Nefesine sahip olur, (*ve amile bimâ ba'de'l-mevt*) ahirete hazırlık yapar. (*Ve'l-âcizü*) Akılsız ahmak insan da kimdir? (*Men etbaa nefsehû hevâhâ*) Nefsini hevâsına uydurur ve (*temennâ ale'llâh*) Allah'tan da hayırları verecek diye umar.” Ahmaktır bu.

Neden? Nefsinin hevası peşinde giderken Allah'ın rahmetine, rızasına erilir mi be ahmak adam?.. Sen nefsini yakalayacaksın yakasından, tutacaksın, ihlâslı hareket etmeye, ahirete hazırlanmaya sevk edeceksin de, o zaman onlar olacak. O öyle olmadan olur mu? Olmaz! Yâni günahı ısrar ederken, insanın böyle bir şeyler umması çok yanlıştır, Allah'la alay etmek gibidir. Günahı bırakacak da, doğru yola girmeğe çalışacak da, ondan sonra onları isteyecek.

Tayâlisî, Müsned, c.I, s.153, no:1122; *Taberânî*, Mu'cemü'l-Kebîr, c.VII, s.281, no:7141, 7143; *Taberânî*, Mu'cemü's-Sağîr, c.II, s.107, no:863; *Bezzâr*, Müsned, c.II, s.18, no:3489; *Beyhakî*, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.350, no:10546; *Beyhakî*, Sünenü'l-Kübrâ, c.III, s.369, no:6306; *Ebû Nuaym*, Hilyetü'l- Evliyâ, c.I, s.267; *Taberânî*, Müsnedü's-Şâmiyyîn, c.I, s.266, no:463; *Kudâî*, Müsnedü's-Şihâb, c.I, s.140, no:185; *Abdullah ibn-i Mübârek*, Zühd, c.I, s:56, no:171; *Deylemî*, Müsnedü'l-Firdevs, c.III, s.310, no:4930; *İbn-i Asâkir*, Mu'cem, c.I, s.184, no:354; *İbn-i Ebi'd-Dünyâ*, Muhâsebetü'n-Nefs, c.I, s.19, no:1; *Hatîb-i Bağdâdî*, Târih-i Bağdad, c.XII, s.50, no:6430; *İbn-i Adiy*, Kâmil fi'd-Duafâ, c.II, s.39; *İbn-i Asâkir*, Târih-i Dimaşk, c.LXI, s.186, no:7741; *Şeddâd ibn-i Evs RA'dan*.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.679, no:7036; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1024, no:2029;

Câmiü'l-Ehâdis, c.XV, s.458, no:15935; **RE. 229/7**.

c. Allah'ın Lütfunu Gören Kimse

قَالَ وَقَالَ أَبُو حَفْصٍ مَنْ رَأَى فَضْلَ اللَّهِ عَلَيْهِ
فِي كُلِّ حَالٍ أَرْجُو أَلَّا يَهْلِكَ

TS. 121/30 (Kàle, ve kàle ebû hafs) Ravi diyor ki, Ebû Hafs dedi ki bir keresinde: (*Men reà fadla'llahi aleyhi fî külli hâl, ercû ellâ yehlek*) “Her halde Allah’ın kendisine fazlının, nimetinin, ikramının tecelli ettiğini anlayabilen insan, umarım ki helâk olmaz.”

(*Fî külli hal*) diyor. Yâni her halde Allah’ın sana bir lütfu vardır. Başına bir belâ gelmişse bile, Allah seni doğru yola döndürsün diye vermiştir. Bir hastalık vermişse, günahını affettirmek için, kefarete olsun dıyedir vs... İşte sıhhatin varsa, el- hamdü lillâh, Allah’ın lütfu var ki sıhhatlisin... Yemiş içmişsen, el- hamdü lillâh karnını doyurmuşsun... Evin varsa, el-hamdü lillâh evin var... Çocuğun varsa, çok şükür ki çoluk çocuk vermiş Allah.

Sàliha bir eşin varsa; el-hamdü lillâh ki, Allah böyle bir güzel hatun vermiş... Yâni her halde Allah’ın insanın üzerinde fazlı, keremi, lütfu vardır. Her zaman...

Hatta bir hadis-i şerifi duyunca bayağı bir şaşkırdım ben, afalladım okuyunca:

“—Allah kulunu bazen günaha düşürür; ibadet etmekten gururlanıp da, Allah’ın sevmediği bir duruma düşmesin diye.”

Neden?..

“—Ben hac da yaptım, oruç da tuttum, zekât da verdim...” diye adam efeleniyor, adam gururlanıyor, kibirleniyor.

Allah sevmez. Allah, kulunun o duruma düşmemesi için bir hata yaptırtır.

“—Tüh be! Gene berbat ettik işi, hay Allah gene doğru düzgün bir şey yapamadık!..” der, hiç kibirlenecek, gururlanacak hali kalmaz, boynunu büker.

“—Nasılsın, ne haber, ne o?.. Seni çok iyi görüyorum kardeşim, mâşaallah güzel ibadettesin...”

“—Ne ibadeti be kardeşim! Perişânım, pür günahım, pür hatayım, ene garîb, ene miskîn, ene fakîr...” der insan.

Onu da samimi olarak söyler. Neden? Arada ayağı kaymıştır, bir hatası vardır da, kendisinin beş para etmediğini anlamıştır.

Ama günah işlemediği zaman, kendisini beş para ediyor sanırsa, o zaman helâk olur. Kalbinde zerre kadar gurur olan cennete girmeyeceğinden, mahvolur.

Bu ibadetlerin ne kıymeti vardır? Yaptığın hayrât ü hasenâtın ne kadar kıymeti vardır? Allah'ın hangi büyük nimetini ödemeye yeter onlar? Yetmez! Onun için, haddini bilecek, ibadete gururlanmayacak.

İbadete gururlanmak büyük kusur olduğundan, Allah kullarını büyük günaha düşürür ki, haddini

bilsin. Tevâzuyu sevdiğinden, mütevâzı olsun diye günaha düşürür. Bak, görüyor musun, demek ki bir bakıma onda bile Allah'ın bir merhameti, lütfu var ki, bir an evvel uyansın, aklını başına toplasın da, cehenneme yuvarlanmasın, ahirette gazab-ı ilâhiye uğramasın diyerdir.

Düşünürseniz, her anda, her yerde, her günde Allah'ın size nice nice nimetlerin olduğunu anlarsınız. Böyle bir şura erebilmiş bir insan, ümid ederim ki diyor, kibar bir ifade kullanıyor, (*ercû ellâ yehlek*) *umarım ki helâk olmaz.*

d. Ubudiyyet Nedir?

قَالَ وَسُئِلَ أَبُو حَفْصٍ عَنْ عُبُودِيَّةٍ فَقَالَ تَرَكَ

مَا لَكَ وَالتِّزَامُ مَا أُمِرْتَ بِهِ

TS. 121/29 (*Kàle ve süile ebû hafsin ani'l-ubûdiyyeh*) Bir keresinde de Ebû Hafs'a "Ubûdiyyet nedir?" diye soruldu. Ubûdiyyet tabii kulluk demek biliyorsunuz mânâ olarak. *Abd kul demek, ubudiyyet de Allah'a kulluk etmek demek. Biz Allah'ın kuluyuz, o bizim Rabbimiz. O rabliğini yapıyor bize, lütfediyor, yaratıyor, yaşatıyor, nimetlerini veriyor. Biz de onun kuluyuz; bizim de ona ubudiyyet yapmamız lâzım, kulluğumuzun gereği olanı yapmamız lâzım.*

Soruyor şimdi soruyu soran kişi:

"—Ubûdiyyet nedir? Bu hususta bize bilgi ver." diyor.

Tarif kısa. Bu zâtların bir özelliği de az konuşmalarıdır. Kısa söz söylerler, geniş mânâlar ihtiva eden güzel sözler olur sözleri.

(*Terkü mâ leke, ve'l-tizâmü mâ ümirte bihî*) Kitabı olanlar buradaki harekeyi düzeltsinler. Ümirtü yazılmış, ümirte olacak. Neymiş *ubûdiyyet*, kulluk? “Senin olan her şeyi terk etmendir, malın olan, varlığın olan, senin olan, sahip olduğun her şeyi terk etmendir; (*ve'l-tizâmü mâ ümirte bihî*) sana emredilmiş olan şeye sarılmandır. Kulluk budur.”

Senin olan şey nedir, senin sandığın şey nedir? Kendi fikirlerindir, kanaatlerindir, zevklerindir, hevây-ı nefsinindir, arzularındır, niyetlerindir, isteklerindir, temennîlerindir, hırslarıdır vs. Bunlar hep senin şeylerin. Sende var bunlar:

“—Şöyle yapsam, böyle yapsam, şu olsa, bu olsa, canım şunu istiyor.” vs.

Kulluk nedir? Bunların hepsini terk edeceksin, emrolunduğun şeyi yapacaksın.

“—Hocam ibadetten hiç zevk alamıyorum.”

Almadan yap, işte asıl zevk orada... Zevk olduğu zaman herkes yapar.

“—Aman hocam, ibadetten çok zevk alıyorum, zikir şöyle tatlı, namaz böyle, oruç böyle güzel...”

Bu bir imtihan... Tabii bunlardan zevk almak da iyi ama, asıl zevk almasan bile yapmak önemli. Ölmekten kim memnun olur, savaştan kim memnun olur yâni? Savaş zor bir şey... Ama Allah emrettiği zaman yapılıyor, yaptılar.

Samimi olarak söylemiş birisi, diyor ki:

“—Yâ Rasûlüllah! Ben korkak bir insanım. Sana bey’at edeceğim, ver elini tutayım, bey’at edeyim sana. Ama çok korkak bir insanım, bana savaşı emretme!” diyor.

Samimi söylüyor. Yâni bazı insanlar korkak olur, gölgesinden korkar. Höt dese birisi, yüreği ağzına gelir, korkak olur, tamam.

“—Bir de, on tanecik devem var, işte bunların sütlü olanlarını sağıyoruz, çoluk çocuk, kavim kabilemiz büyük, bunlarla ancak geçiniyoruz. Zekâtı emretme bana...”

Çünkü on deveden iki tanesi zekâta gider. Beşten bir tanesi zekâta gidecek. “Benden zekât isteme yâ Rasûlallah! Bir de bana cihadı emretme, savaş filan deme bana...” diyor. “Uzat elini, bu şartlarla bey’at edeyim.” diyor.

Samimi söylüyor yâni içindeki arzuları... Pazarlık yapıyor Peygamber Efendimiz’le.

Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:

“—Zekât olmazsa, cihad olmazsa, o nasıl İslâm olacak? Zekât olmazsa, cihad olmazsa, bu ne biçim müslümanlık olur? Zekât olmazsa, cihad olmazsa, böyle müslümanlık mı olur?”

Bunu böyle tekrar tekrar, tekrar tekrar esefle söylemiş Peygamber Efendimiz. Zekâtı çıkaracaksın İslâm’dan, cihadı çıkaracaksın İslâm’dan; öyle müslümanlık mı olur diye bunu çok çok söyleyince, başını sallayarak:

“—Vah zavallı vah! Bu ne biçim zihniyet, böyle müslümanlık mı olur!..” deyince;

“—Tamam, tamam yâ Rasûlallah, her şeye razıyım, uzat elini bey’at ediyorum.” dedi o şahıs.

Ama ilk başta samimi söyledi. Korkuyor çünkü, korkak. Ama korksa bile gidecek artık cihada... Neden?.. Rasûlüllah’a itaat vazifesi var.

Demek ki, kulluk neymiş? Senin olan şeyleri bırak bakalım; arzularını, isteklerini, düşüncelerini, fikirlerini, keyiflerini, safalarını, temennîlerini bırak bir yere; Allah’ın emrettiğini yap! Kulluk budur.

Müslümanlık ne demek?.. Müslüman, kendisini Allah’a teslim eden kimse demek... “Yâ Rabbi ben sana teslim oldum, emret, ne istersen onu yapacağım!” demektir müslüman olmak.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ

(Eşhedü en lâ ilâhe illa’llâh, ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû) demek, “Yâ Rabbi! Ben kendi arzumdan, irademden, keyfimden, safâmdan, düşüncelerimden, ideallerimden, hepsinden vazgeçtim; sen ne emredersen, sana tabî olacağım! Senin kulun olacağım, senin buyruğunu tutacağım.” demektir İslâm olmak demek

Burada da çok güzel tarif etmiş: Kulluk nedir? “Kulluk, senin olan şeyleri terk etmendir; emrolunduğun şeyleri yapmandır.” diyor.

Bu zamanın insanlarını şöyle yoklarsanız, hatta kendi içinizi yoklarsanız, bin bir tane arzusu

vardır insanın içinde... İdeali vardır, düşüncesi vardır, yapmak istediği şey vardır. Ama onlar dine aykırıdır. Yapmaktan gocunduğu şeyler vardır, ama dinin emridir.

Annesi babası müslüman, kıza diyor ki:

“–Kızım örtün!” diyor.

“–Örtünmem...” diyor.

“–Allah’ın emri, niye örtünmezsin,”

“–Ayıplarlar beni...” diyor.

“–Ayıplasınlar kızım, Allah’ın emrini tut!..”

İnsanlar beğenecekler diye açık saçık gezecek; Allah beğensin diye düşünmüyor. Örtündüğü zaman, Allah sevecek. Allah’ın sevgisini istemiyor. Allah’ın gazabından korkmuyor, kulların ayıplamasından korkuyor.

Aynı şekilde erkekler de oluyor.

“–Sakal bıraksana!”

“–Hık, mık...” filân, yanaşamıyor.

“–Şunu şöyle yapsana... Bunu böyle yapsana...”

Yapamıyor. Yâni, Allah ne emretmişse onu yapmak; kulluk budur. İyi dervişlik de budur tabii.

e. İbadetin Meşhur Olması!

قَالَ وَقَالَ أَبُو حَفْصٍ لَا تَكُنْ عِبَادَتِكَ لِرَبِّكَ
سَبَبًا لِأَنَّ تَكُونَ مَعْبُودًا

TS. 121/31 (*Kàle ebû hafsin: Lâ tekün ibâdetike li-rabbike sebeben lien tekûne ma'bûden.*)

Büyük laf söylemiş, çok büyük söz söylemiş. Bu dersimizin son sözü oluyor, gerisi öbür haftaya kalıyor. Ne söylemiş:

(*Lâ tekün ibâdetike*) “Senin ibadetin, (*li-rabbike*) Rabbine karşı yaptığın ibadet, taat, (*sebeben lien tekûne ma'bûden*) senin tapınılan, mâbud bir insan olmana sebep olmasın!” diyor. “Senin Rabbine karşı yaptığın ibadetin, tapınılan bir insan olmana sebep olmasın... diyor. Bu ne demektir? Hangi hakîkati ifade ediyor bu sözüyle Ebû Hafs-ı Haddad Hazretleri?..

Şu hakikati ifade etmek istiyor ve bu insanların ne kadar büyük olduğunu görüyoruz burada:

İnsanlar mevki sahibi olduğu zaman hürmet görürler; bakandır, ağadır, paşadır, başbakandır, reisicumhurdur, generaldir... filan. Veyahut zengin olduğu zaman hürmet görürler. Memleketin eşrafındandır, zengindir ve sâiredir. Ondan hürmet görürler.

Bazı insanlar da bunlara aldırılmaz, iyi müslümandır. Onlar da iyi insanları ararlar, şöyle duası makbul insanları ararlar. Bir beldeyi ziyaret ettikleri zaman,

“—Aman, bu beldenin müttaki insanı kimdir, gidelim, elini öpelim, hayır duasını alalım!” derler.

Aksakallı, nûrânî, yaşlı başlı, mübarek insanları ararlar, hürmet ederler, severler, elini öperler.

Haa, demek ki, bir insan derviş olunca, iyi derviş olunca, kırk yamalı hırka giyince, dağ başında bir kulübede yaşayınca, halkın arasında şöhrete kavuşunca, böylece ziyaret edilen bir insan olur. İtibar edilen bir kimse olur, hürmet edilen bir kimse olur. Kapısında kuyruğa girilen bir kimse olur. Aman duası makbuldür. Çocuklarını kucaklarına alırlar kadınlar:

“—Efendim bir nefes etseniz. Şuna bir dua etseniz.” bilmem ne...

“—Efendim, şöyle bir derdimiz var, dua buyurun...” vs.

Yâni halk, ibadetinden dolayı ona teveccüh etmeye, onu sevmeye, saymaya, onu yüceltmeye başlar.

Diyor ki burada:

“—Senin Allah’a olan ibadetin, halk tarafından senin mâbud gibi bir muameleye mazhar olmana götürmesin!”

Ne olacak?.. İbadetini saklayacak, makamını saklayacak halktan... Halktan bir şey beklemeyecek, kendi halini saklayacak.

Saklamaya melâmet derler. Halkın levm etmesine, kızmasına sebep olacak şeyleri mahsustan yapar bazıları... Mahsustan yapar.

“—Bu adam da beş para etmez bir adammış. Buna evliyâ diyorlardı, bunun neresi evliya?

Bırak yahu!” derler.

O onu dedirtmek için, mahsustan o işi yapmıştır. Cahil gibi gösterir kendisini, anlamamış gibi gösterir. Nedendir?.. Halkın teveccühü olmasın diye... Çünkü, şöhret insanların büyük bir afetidir. İtibar görmesi, büyük bir felâkettir. Hem gönlü bakımından felâkettir, hem rahatı bakımından felâkettir.

Bu hususta güzel bir hikâyeye vardır. Onu anlatarak sözümüzü bitirelim!.. Birkaç dakika zaman geçecek ama, hikâyeye güzel...

Eski devirde bir şeyh efendi varmış. Evliyâdanmış hakîkaten, kıymetli bir kimseymiş. Kerametleri olan bir mübarek zâtmış, Allah'ın sevgili kuluymuş. Bir de onun bir tanecik müridi varmış.

Şeyh efendi beldenin kenarında bir basit mescidde imammış. Tek, yegâne müridi de o mescidde müezzinmiş. Şeyh imam, mürid müezzin...

İki tanecik... Camiye de pek kimse gelmezmiş, merkezî bir yer olmadığı için... Ezanı okurlarmış, namazı kırlarmış, tesbihleri çekerlermiş, tasavvufî hayatlarını yaşarlarmış.

Bir gün böyle oturmuşlar karşılıklı, zikir yapmışlar filân.

Müezzin demiş ki:

“—Efendim, şeyhim, üstadım! Allah size nice yüksek makamlar vermiş, el-hamdü lillâh... Millet sizin kadrinizi, kıymetinizi bilmiyor. Nice boş insanların kapısında kaynaşıyorlar, uzun, kalabalık kafileler halinde ziyaretler yapıyorlar,

elini öpmeğe çalışıyorlar... Halbuki beş para etmez insanlar. Siz ki hakîkî evliyasınız, bir tane ziyaretçiniz bile yok... Kimse sizin kadrinizi, kıymetini bilemiyor.” deyince;

“—Ne olacak, olsun...”

“—Efendim şöyle cami dolsa, ortalık şenlense, şöyle bir kalabalık olsa...”

“—Öyle mi istiyorsun, pekâla...” demiş.

İkinci namazından sonra camiden çıkınca, bakmış, mahallede çocuklar bir kuş yakalamışlar. Ahmed bir kuş yakalamış, Mehmed de o kuş benim diyor, vermiyor... Derken çekiştirmişler, kuşun kafası kopmuş. Gövdesi birinin elinde kalmış, kafası bir başkasının elinde kalmış. Kuşun kafası kopmuş. Güvercin miydi, ne idiye artık... Hani kafası kopabilen bir kuş... Kafası kopmuş.

İlk çocuk başlamış ağlamağa... İhtilaf olup sokakta bir patırtı kopunca, hocaefendi, o ihtiyar evliyâ oradan geçiyormuş.

“—Ne oldu evlâdım?” demiş.

“—Mehmed benim kuşumu almak istedi, elimden çekti de, kafasını kopardı da, kuşum öldü.” demiş.

“—Ağlama! Getir bakalım o kafasını!.. Kuşu da getir bana...” demiş.

“—*Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm* demiş, tükürüğünü sürmüş, kuşun kafasını gövdesine yapıştırmış. Kuş pırr, diye uçup gitmiş.

Kuş ölmüştü, keramet göstermiş, kuş uçmuş havada...

Çocuklar böyle hayret içinde bakmışlar. Herkes evine gitmiş:

“—Hoca dedenin yaptığını gördünüz mü, duydunuz mu?..

Vallâhi, billâhi kuşun kafası kopmuştu da, yapıştırdı da, uçurdu da...” diye anlatmışlar.

Evlerine söylemişler, evler komşulara söylemiş. Şehirde bu şeyh efendinin keramet sahibi olduğu anlaşılmış. Başlamış ziyaretler... Başlamış el öpmeler, dua istemeler... vs. vs. Tıklım tıklım cami namaz vakitlerinde ve sair zamanlarda...

Gelene ikram etmek lâzım, ikram da müezzine düşüyormuş. Ölüyormuş yorgunluktan, hizmetten... İkrâm edeceğim, hizmet edeceğim diye uykusu durağı kalmamış, tesbihlerini çekemez olmuş.

Bu böyle aylarca devam etmiş. En sonunda bir gün تنها bir vakit bulunca, şeyh efendiye demiş ki:

“—Şeyhim, gâlibâ ben bir hata işledim.” demiş.

“—Ne yaptın?” demiş.

“—İşte eskiden ne kadar güzel günlerimiz vardı. Huzurluyduk, baş başa idik, ben sizden istifade ediyordum. Feyizliydik. Şimdi bu izdihamdan tesbihlerimi çekemiyorum, ibadetlerimi doğru düzgün yapamıyorum efendim. Çok perişanım.” demiş. “Bu şöhreti istedim, itibarı istedim, iyi olmadı gâlibâ?” demiş.

“—Sen istemiyor musun şimdi bunları?..”

“—Yok efendim, neyimize gerekmiş. O eski halimiz meğerse ne kadar güzelmiş.” demiş.

“—O da olur evlâdım!” demiş.

Müridin o arzusu üzerine, bir cuma günü, şeyh efendi koyun barsağını şişirmiş. Ucunu bağlamış, öteki ucunu bağlamış, iyice şişirmiş, koltuğunun altına almış. Koyun barsağı balon gibi olmuş, koltuğunun altında, cübbenin altında, kimse görmüyor.

Cami böyle dolmuş. Hocaefendi kapıdan gelecek, hutbe okuyacak filan... Kapıdan girmiş, biraz koltuğunun altındaki o şişirilmiş hava dolu barsağa hafifçe bastırmış, “Bırrrrt” diye bir ses çıkmış. Herkes birbirine bakınmış.

“—Duydun mu?..”

“—Duydum...”

“—Duydun mu?..”

“—Duydum...”

Birkaç adım daha gitmiş, şeyh efendi gene belli etmeden biraz daha bastırmış, “Bırrrrrt...” diye bir ses daha çıkmış.

“—Duydun mu?..”

“—Duydum...”

“—E hocanın abdesti kaçıyor! Abdesti kaçıyor, hoca farkında değil... Dur bakalım ne yapacak? Yeniden abdest almayacak mı?..”

Hoca gitmiş, minberin yanında oturuyor. Orada da biraz “Bırrrrt” diye bir ses çıkmış.

Bir tanesi yanındakine demiş ki:

“—Vallàhi hoca abdesti kaçırıyor, ihtiyar olduğundan fark etmiyor. Ben öbür camide cuma namazını kaçırmadan yetişeyim oraya...” demiş, pabucunu almış kaçmış.

Arkasından ötekisi kaçmış, arkasından ötekisi kaçmış...

Fıs fıs fıs... Birer ikişer, cemaat yok olmuş. Çok az birkaç insan kalmış.

Oturmuş hutbeye... Hutbeye çıkarken bir ses, hutbeden inerken bir ses, namaza dururken bir ses, namazda bir ses...

Ondan sonra, yayılmış kasabaya... Demişler ki: “–Falanca hoca keramet ehliymiş, iyiymiş ama, abdestini kaçırıyor, abdestsiz namaz kılıyor, hutbe okuyor da, farkına bile varmıyor.” demişler. “İhtiyarlamış zavallı, Allah selâmet versin, afiyet versin...” demişler.

El ayak kesilmiş, camiye yine kimse gelmemeğe başlamış. Baş başa kalmışlar bir gün müridle şeyh...

“–Efendim yine تنها oldu ortalık...”

“–Eh, sen öyle istemiştin ya, işte istediğin gibi oldu.” demiş şeyh efendi de...

“–Evlâdım, halkın itibarı, gelmesi gitmesi hiç önemli değildir. Görüyorsun, bir tükürükle gelen, bir üfürükle gidiyor. Sen Allah’ın rızasını kazanmağa bak!” demiş.

İşte bu büyüklerin halet-i ruhiyeleri böyle... Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi de sevdiği hallere, huylara, sıfatlara sahip eylesin... Has, hakîkî, hâlis muhlis kullarından eylesin...

Prof. Dr. Mahmud Es’ad COŞAN

02. 07. 1994 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ’ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü